

Smernice za označevanje nestandardne rabe vejice v tvitih

v1.0

Avtorji: Damjam Popič, Darja Fišer, Katja Zupan, Polona Logar

Datum zadnje spremembe: 2016-12-24

Kazalo

0 Uvod	1
1 Splošna napotila	2
1.1 Levo- in desnosmerna vejica.....	2
2 Napotila za specifične kategorije.....	2
2.1 Kategorije odvisnikov.....	2
2.2 Polstavki	2
2.3 Stavčni člen.....	3
2.4 Besedna zveza	3
2.5 Pri-/pa-/do- ter izpostavek.....	3
Priloga 1: Tipologija oznak.....	3

0 Uvod

V nadaljevanju so predstavljene smernice za označevanje, ki bodo v pomoč anotatorjem pri označevanju (in s tem opisovanju) nestandardne rabe vejic v tvitih. Kategorizacija se v veliki meri opira na slovenski jezikovni standard, vendar pa tovrstna kategorizacija ni dovolj povedna na vseh mestih, da bi jo lahko prenesli v celoti; razlog za to je predvsem v tem, da jezikovni standard narekuje predvsem to, kje vejice so oz. morajo biti, v precej manjši meri pa poskuša predvideti, kje so vejice realno najpogosteje odveč. V ta namen smo razvili naslednjo kategorizacijo, ki je sestavljena iz dveh delov, in sicer splošn(ejš)ih napotil ter smernic, vezanih na specifične kategorije, kjer je to potrebno. Smernice za označevanje seveda niso dokončno besedilo, vse dokler označevanje ni zaključeno. Ves čas se namreč pojavljajo primeri, pri katerih so potrebne odločitve, te pa v smernicah tudi sprotoma beležijo.

1 Splošna napotila

1.1 Levo- in desnosmerna vejica

Poimenovanje izhaja iz tipologije Toneta Korošca (2003), ki predlaga drugačna poimenovanja, kot jih uvaja jezikovni standard. Sam jih predlaga predvsem zaradi lažjega poučevanja in preprostejše terminologije, mi pa bomo to tipologijo uporabili zato, da lahko normativne zadrege, povezane z rabo vejice čim natančneje opišemo. Korošec (2003: 252) tako pravi, da

/p/oimenovanji zmoreta odpraviti take nejasnosti v opisih pravil, kot so »če vejico zahteva vrinjeni ali vmesni stavek«, »vejica na obeh straneh« itd., itd., zlasti pa razpoznati vejico pred (tem in tem veznikom ali celo pred končno množico besed), prostorsko gledano je namreč vejica pred lahko bodisi desnosmerna bodisi levosmerna.

Desnosmerna vejica je (Korošec 2003: 252):

- (a) pred vsemi prirednimi in podrednimi vezniki, razen po tradicionalnih (v SP 2001 in drugje nespornih) pravilih pred vezniki prvih dveh in polovico stopnjevalnega (stavčnega ali nastavčnega), priredja, se pravi, vezalnoprirednimi in, pa, ter, ločnimi ali, oziroma, pred neprvimi dvodelnimi ločnoprirednimi ali – ali, bodisi – bodisi, pred neprvimi stopnjevalnoprirednimi ne – ne, niti – niti, tako – kakor;
- (b) pred vsemi podrednimi vezniki, oziralnimi zaimki in prislovi, ki uvajajo stavčne prilastke in odvisnike;
- (c) pred vsemi besedami, s katerimi se začenjajo polstavčni prilastki, polstavki, pristavki, vrinjeni stavki in dostavki;
  - (a) (č) pred vsemi besedami, s katerimi se začenjajo deli brezvezij, vključno naštevalne enote;
  - (d) pred veznikom in v tipu »votlina« (*Votlina je bila suha, in ker je ne doseže nobena sapa, tudi topla.*)

Levosmerna vejica je:

1. za zadnjo besedo stavčnih prilastkov, polstavčnih prilastkov, odvisnikov in delov priredij ter dostavki, torej tudi »pred« vezniki, ki so izjeme v (a), praktično torej »pred« nekončno množico besed, vse pod pogojem, da se na teh mestih besedilo ne končuje;
2. za zadnjo besedo vrinjenega stavka.

2 Napotila za specifične kategorije

2.1 Kategorije odvisnikov

Če se pri izbiri odvisnika ne moremo odločiti glede na pomensko podstavo stavka, izberemo formalistični kriterij, in sicer glede na rabljeni veznik in glede na razdelitev podrednih veznikov v SP 2001. To ni nujno najboljši kriterij, je pa definitivno najbolj objektiviziran.

2.2 Polstavki

Kot polstavke štejemo zgolj deležniške, deležijske, nedoločniške in namenilniške. Pridevniški in samostalniški, ki jih je v svoji viziji napravil Toporišič, naj se preselijo bodisi med pristavke (ali katere druge -stavke) ali deležniške polstavke, odvisno od primera.

2.3 Stavčni člen

Kategorija pokriva t. i. stavčnočlenske vejice, tj. vejice, ki nepooblaščno ločujejo stavčne člene, npr. uvajalne prislovne, navadno predložne zveze in klasične ločitve osebka in povedka. Vse strukture, kjer pisec nekaj razume kot stavek, uporabi pa stavčni člen, se ne umeščajo v to stavčno dihotomijo. Npr. *Če bo lepo vreme, gremo na izlet.* : *Ob lepem vremenu(, x) gremo na izlet* → pogojni odvisnik : prislovno določilo.

2.4 Besedna zveza

Kategorija za besedne zveze (ki niso stavčni člen), ko ne gre za razmerje med stavki, temveč med elementi besedne zveze (npr. sestavljeni vezniki tipa *potem ko, kljub temu da*), torej hierarhično stopnjo nižje razmerje od stavčnih členov. Pri tem je treba paziti na to, da večbesedni vezniki in njih nepravilna vejica ne sodijo avtomatizirano v to kategorijo. Če oseba napravi formalistično napako (npr. *Potem, ko je ...*), je to besednozvezna napaka, če pa npr. sredi povedi zameša posledično sklepalsko (, tako da) z načinovnostjo (tako, da) ali obratno, pa to šteje kot strukturna napaka in se tako tudi označi.

2.5 Pri-/pa-/do- ter izpostavek

Kategorija pokriva vse »neprave« stavke, ne glede na njihovo motiviranost. Na začetku smo imeli še kategorijo Apozicija, ki naj bi zajemala »vrinjene« strukture, vendar pa vrinjenost zelo težko opredeljujemo, zato imamo zgolj strukturno kategorijo, ki pokriva vse tovrstne konstrukcije, ne pa tudi »vrinjenih« odvisnikov → ti se označijo kot relevantni odvisniki.

Priloga 1: Tipologija oznak

KATEGORIJA	OZNAKA
MANJKAJOČA / ODVEČNA VEJICA / NAPAČEN ZNAK	- / + / *
1 Skladenjska	S
1.1 Priedje	SPri
1.1.1 Vezalno	SPriVez
1.1.1.1 Desnosmerna	SPriVezD
1.1.1.2 Levosmerna	SPriVezL
1.1.2 Stopnjevalno	SPriStp
1.1.2.1 Desnosmerna	SPriStpD
1.1.2.2 Levosmerna	SPriStpL
1.1.3 Ločno	SPriLoc
1.1.3.1 Desnosmerna	SPriLocD
1.1.3.2 Levosmerna	SPriLocL
1.1.4 Protivno	SPriPro
1.1.4.1 Desnosmerna	SPriProD
1.1.4.2 Levosmerna	SPriProL
1.1.5 Vzročno	SPriVzr
1.1.5.1 Desnosmerna	SPriVzrD
1.1.5.2 Levosmerna	SPriVzrL

1.1.6 Posledično	SPriPos
1.1.6.1 Desnosmerna	SPriPosD
1.1.6.2 Levosmerna	SPriPosL
1.1.7 Pojasnjevalno	SPriPoj
1.1.7.1 Desnosmerna	SPriPojD
1.1.7.2 Levosmerna	SPriPojL
1.2 Odvisnik	SPod
1.2.1 Osebkov	SPodOs
1.2.1.1 Desnosmerna	SPodOsD
1.2.1.2 Levosmerna	SPodOsL
1.2.2 Predmetni	SPodPrd
1.2.2.1 Desnosmerna	SPodPrdD
1.2.2.2 Levosmerna	SPodPrdL
1.2.3 Krajevni	SPodKraj
1.2.3.1 Desnosmerna	SPodKrajD
1.2.3.2 Levosmerna	SPodKrajL
1.2.4 Časovni	SPodCas
1.2.4.1 Desnosmerna	SPodCasD
1.2.4.2 Levosmerna	SPodCasL
1.2.5 Načinovni	SPodNac
1.2.5.1 Desnosmerna	SPodNacD
1.2.5.2 Levosmerna	SPodNacL
1.2.6 Vzročni	SPodVzr
1.2.6.1 Desnosmerna	SPodVzrD
1.2.6.2 Levosmerna	SPodVzrL
1.2.7 Namerni	SPodNam
1.2.7.1 Desnosmerna	SPodNamD
1.2.7.2 Levosmerna	SPodNamL
1.2.8 Pogojni	SPodPog
1.2.8.1 Desnosmerna	SPodPogD
1.2.8.2 Levosmerna	SPodPogL
1.2.9 Dopustni	SPodDop
1.2.9.1 Desnosmerna	SPodDopD
1.2.9.2 Levosmerna	SPodDopL
1.2.10 Prilastkov	SPodPri
1.2.10.1 Desnosmerna	SPodPriD
1.2.10.2 Levosmerna	SPodPriL
1.3 Polstavek	SPol
1.3.1 Desnosmerna	SPolD
1.3.2 Levosmerna	SPolL
1.4 Stavčni člen	SClen
1.4.1 Desnosmerna	SClenD
1.4.2 Levosmerna	SClenL
1.5 Besedna zveza	SZveza
1.5.1 Desnosmerna	SZvezaD
1.5.2 Levosmerna	SZvezaL
1.6 Pri-, pa- in dostavek ter izpostavek	SPris

1.6.1 Desnosmerna	SPrisD
1.6.2 Levosmerna	SPrisL
1.7 Soredje	SSored
2 Neskladenjska	N
2.1 X → vejica	NVstav
2.2 Vejica → X	NIzbris
2.3 Tipkarska napaka	NTipk
2.4 Drugo	NDrugo